Poštnina plačana v gotovini. Posamezna številka 1 Din

Štev. 4. V Ljubljani, dne 10. maja 1930. Leto III.

DRŽAVNO TOŽILSTVO v LJUBLJANI

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana, Prešernova ulica 54.

Stanovanjsko vprašanje

S 1. majem t. l. je ukinjena vsaka zaščita najemnikov in hišni lastniki morejo zopet svobodno razpolagati s svojimi hišami. S tem dejstvom je stopil iz veljave eden najvažnejših povojnih zakonov, kateri je imel namen zavirati in odstranjevati vse težke posledice, katere so izvirale iz pomanjkanja stanovanj, iz splošne draginje, katera se je po vojni pojavljala vsepovsod, tudi pri najemninah za stanovanja.

Navidezno izgleda kakor da bi bilo vse v redu, kakor da bi bili zadovolini hišni gospodarji in pa tudi oni, kateri v tujih hišah stanujejo. To se pravi, kakor da bi bilo dovolj stanovanj na razpolago, da si vsakdo more stanovanje izbrati po svojih prilikah, razmerah in željah in kakor da bi bile najemnine primerno nizke in v skladu z dohodki onih, katerim sreča ni dana, da bi stanovali pod lastno streho. Mislim, da niti eno in niti drugo ni slučaj. Z ukinitvijo stanovanjsko-zaščitnega zakona stanovanjski problem ni prišel z dnevnega reda pa tudi ne v tak razvojni štadij, da bi se automatično sam naprej reševal.

Dva momenta je treba stalno imeti pred očmi. Prvi moment je ta, da morajo najemnine biti v skladu z dohodki najemnikov. Danes to ni slučaj. Ako morda ni mnogo slučajev odpovedi stanovanj radi neplačevanja najemnine, še to ne znači, da vsakdo najemnino lahko plačuje. Je pač tako: v vsakem gospodarstvu je stanovanje prvo in gre pred vsemi drugimi potrebščinami. Vsakdo vse stori, da si zagotovi stanovanje in če tudi mora še tako visoko najemnino plačevati. To stori na škodo drugih potrebščin: na škodo prehrane, na škodo kulturnih potreb, na škodo fizičnega utrjevanja zdravja itd. Stanovanje je predpogoj zdravju in napredku za posameznika in celoto. Pomanjkanje vsakega stanovanja je zlo zase. Isto zlo pa je predrago stanovanje, katero ima pogosto v sebi več nevarnejših momentov, kakor dejstvo biti sploh brez vsake strehe. Oni činitelji, kateri morajo vedno imeti v mislih socialni in gospodarski dobrobit prebivalstva, ne smejo pustiti iz vidika, kako se bodo razvijale najemnine sedaj, ko je vsaka tudi najmanjša zaščita odpadla. Brezbrižnost v tem pogledu bi mogla resno zopet postaviti na dnevni red vprašanje ponovne zaščite stanovanj. Pravijo, da je normalno, ako 15 do 20% dohodkov odpade na stanovanje. To je morda v redu pri urejenih draginjskih prilikah, ko človek približno za vse življenjske potrebščine potroši sorazmerno enak del. Ta odstotek drži tudi samo takrat, ako so dohodki razmeroma visoki, odnosno vsaj taki, kateri odgovarjajo povprečnim in vsem življenjskim potrebam. Če pa so danes delavčeve plače za 30% in več odstotkov nižje kakor pred vojno, odstotek, ki je pred vojno veljal kot normalen za najemnino stanovanja ne drži in mora biti v tem razmerju nižji.

Visoke najemnine imajo nebroj kvarnih posledic. Stranke se morajo zadovoljevati z malimi stanovanji ne glede na število in sestavo družinskih članov. Kakšne nevarnosti so tu podane v zdravstvenem pogledu, zlasti ako so med stanovalci osebe, katere bolujejo na jetiki ali so drugače slabe konstitucije! Taka stanovanja so pravo gnezdo za najrazličnejše bolezni. Nujna naša gospodarska in socialna potreba je, da imamo zdrav narod. O moralno kvarnih posledicah takih stanovanj niti ne govorimo, ker so preveč jasne.

Najmanj kar morajo večje in industrijske občine storiti je, da v interesu svoje zdravstvene in socialne politike vodijo prav intenzivno brigo o višini najemnin ter da si v ta namen naložе zanesljivo evidenco. Mestni fizikati morajo svoje udejstvovanje v tej smeri pojačiti, ako hočejo, da od teh dejstev zdravstveno stanje prebivalstva ne bo ogroževano.

Z ukinitvijo stanovanjsko zaščitnega zakona so seveda odpadle mnoge ugodnosti za zidavo novih hiš. Zlasti izgleda, da bodo v stanu zidati le premožnejši sloji in oni, ki imajo na razpolago zadosti kapitala, ki bi ga investirali v zgradbo. Dosedaj so zlasti večje občine prevzemale jamstvo za kredite, potrebne za zidavo stanovanjskih hiš. Ni gotovo, ako in v kateri meri bodo občine tudi še v bodoče mogle v tej smeri podpirati stavbno delavnost. Bati se je, da bo tozadevna skrb občin popustila. Vse te okoliščine morajo imeti za posledico zmanjšanje stavbne delavnosti, ker prilike še niso dozorele tako, da bi bil v stavbe investirani kapital zadostno siguren, da bi prinašal vsaj take obresti, katere sigurno prinašajo investicije drugam.

Če te posledice nastopijo, se je bati občutljivešje brezposelnosti v stavbni stroki in v industrijah, katere izdelujejo stavbeni materijal. Stavbena industrija je tudi del narodnega gospodarstva in potrebno je, da povzdigi in razmahu te stroke javnost posveča zadostno pažnjo. Tako se z ukinitvijo stanovanjskega zakona odpirajo novi problemi, katerim je posvečati prav resno pažnjo, najmanj tako resno kakor prej stanovanjskemu zakonu in pa borbi za ali proti ukinitvi tega zakona.

Stavbena in z njo zvezane industrije morajo dobiti nove razvojne možnosti; v nasprotnem slučaju bo stanovanjska beda zopet z vso jakostjo potrkala na vrata.

Protituberkulozna liga

Čuli ste, da je bila v Ljubljani ustanovljena Osrednja protituberkulozna liga, katera naj preko kraljevnih lig in poverjenikov organizira in sistematično vodi boj proti jetiki.

Marsikdo je pri tem zamahnil z roko, češ, društev je že več kakor preveč, boj proti jetiki mora voditi država iz svojih sredstev in podobno. Vse to je lepo. Vendar pa vemo, da je jetika splošna ljudska bolezen, katera nobeni osebi pa tudi nobenemu kraju ne prizanaša in je zato morda tudi socialno najbolj »pravična« bolezen, ker ne gleda ne na levo in ne na desno, ne prizanese niti bogatinu in niti revežu. Jetika je ena najbolj razširjenih in nevarnih bolezni. Nevarna je zato, ker je nalezljiva, dasi je ozdravljiva. Ona je tudi najbolj skrita in zahrbtna bolezen. Za oglom čaka, da potem kar naenkrat udari. Ker je ta bolezn socialna, ljudska bolezen, ker je zahrbtna in in človeka obletava tisoč in tisoč nevarnosti okužitve, zato je tej bolezni treba posvečati posebno pažnjo. In kakor se mizar ne briga in ne more brigati za to, kaj in kako dela čevljar, ali en čevljar ne za to, kaj dela drug čevljar, tako se tudi obstoječa društva ne brigajo ali se brigajo samo od časa do časa za posamezen slučaj in ne sistematično in vsestransko po gotovem načrtu. Zato je ravno za boj proti jetiki potrebno prav posebno društvo, katero ima samo eno nalogo: napovedati jetiki vsestranski boj in ta boj tudi do konca izvesti. Tako društvo je absolutno in najbolj potrebno. Ni kulturne države in naroda, ki ne bi na prav široki podlagi organiziral razna društva za zatiranje jetike. Tudi mi smo kulturno dovolj zreli, da tako potrebo uvidimo.

Res je. Predvsem se mora država brigati za zatiranje jetike. Predvsem mora to storiti s svojo zdravstveno zakonodajo. V drugi vrsti pa mora dati na razpolago zadostna denarna sredstva, svojo administracijo in pa svojo državno avtoriteto. Javnost vsega ne stori, stori premalo. Deloma zato ne, ker ima premalo sredstev, deloma zato ne, ker problema tuberkuloze napram državi zadostno ne podčrta in od nje ne izvohuje to, kar je za zatiranje jetike potrebno. To nalogo ima protituberkulozna liga. Ona bo poklicana, da stalno in neprestano državo in tudi druge javne činitelje na njih dolžnosti opozarja, da stavlja predloge, da inicijativno sodeluje, ako in kadar bi ne bilo drugih zato poklicanih oseb. Država pa tudi ne zmore vsega. Omenim samo primer. Država more z zakonom predpisati, da je vsako jetično obolenje javiti, da je stanovanje razkužiti. V kraju naj bo slab ali brezvesten zdravnik, mirno bi šel preko te svoje zakonite dolžnosti. Ako pa bo v kraju poslovala liga, bo pristojne oblasti na vse to opozorila, ker bo v ligi gotovo kdo, ki bo videl veliko nevarnost za okolico, ako se na primer stanovanje ne razkuži. Liga ima dolžnost nadzirati, v koliko se razni predpisi, ki so namenjeni zatiranju jetike, spoštujejo in izvajajo.

Jetika je v glavnem bolezen delavca in njegove družine, dasi s tem ni rečeno, da med drugimi stanovi te bolezni ni. Delavec preživlja dan v slabih, temnih in nezračnih delavnicah, on pride v stik z raznimi tvarinami, ki škodljivo vplivajo na njegov organizem in povzročajo jetično obolenje ali pa odporno moč telesa zmanjšajo, da se prej okuži. Delavec ima slabo plačo, da si ne more privoščiti pravega stanovanja, da si ne more s sportom in z drugimi sredstvi utrjevati zdravja. Radi slabe plače je prehrana delavca in družine slaba, kar zmanjšuje odpor in telesno jakost oseb, da postanejo kaj lahko podvržene jetiki. Protituberkulozna liga ima zato ravno namen, da išče in ugotavlja vzroke jetičnih obolenj in da z vsemi dopustnimi, denarnimi, moralnimi in avtoritativnimi sredstvi odstranjuje vse, kar povzroča jetično obolenje. Protituberkulozna liga n. pr. mora voditi boj za strogo uvedbo 8 urnika, ker vemo, da počitek delavcu utrjuje zdravje in s tem zmanjšuje nevarnost jetičnega obolenja.

Protituberkulozna liga je društvo. To se pravi: sloni na načelu prostovoljnega sodelovanja članov. V tem je njen poseben pomen in posebna moč. Mi vemo, da je zasebna delavnost mnogokdaj več vredna in učinkovitejša, kakor mrzla in mrtva uradna delavnost.

Delavci morajo v protituberkuloznih ligah sodelovati. Vemo, da ne morejo sodelovati z denarnimi zneski, toda njih izkušnje, njih poznanje prilik in razmer v tovarnah in delavnicah, pri posameznih bolnih delavcih, njih razumno gledanje na prilike, more stvari prav zelo koristiti. Delavci morajo biti v ligah dobri svetovalci. Brez njih sodelovanja bi bilo delo lig v prid delavstvu zelo otežkočeno, ako ne sploh nemogoče.

Zato smo prepričani, da bo delavstvo najjačji faktor, ki bo v protituberkuloznih ligah sodeloval.

———

K novemu projektu obrtnega zakona

Ministrstvo za trgovino in industrijo je izdelalo nov projekt obrtnega zakona. Ta projekt obravnava tudi o mnogih važnih materijah iz delovnega prava.

V čl. 160—177 govori **o pomenu obrtnega pomožnega osobja in o delovni pogodbi,**

v čl. 178—212 **o učni pogodbi in učnih odnošajih,**

v čl. 219—231 **o obrtnih nadaljevalnih šolah,**

v čl. 232—236 **o delavskih knjižicah,**

v čl. 248—255 **o delovni pogodbi zasebnih nameščencev,**

v čl. 256—259 **o delovnem redu v tovarnah,**

v čl. 260—270 **o obrtnih sodiščih,**

v čl. 300—301 ter 314—319 **o prisilnih in svobodnih strokovnih organizacijah pomožnega osobja.**

Delavske organizacije so zavzele do teh materij na 4. kongresu delavskih zbornic v Beogradu svoje načelno stališče in tudi podrobno izdelale svoje konkretne zahteve k posameznim vprašanjem. Ob priliki ankete o reviziji rudarskega zakona so se nekatera vprašanja, kakor n. pr. vprašanje delovne pogodbe, ponovno podrobno obdelala.

Razpravljajoč o novem projektu obrtnega zakona, se morajo nasloniti vsled tega na že dovršeno delo in enostavno primerjati v koliko odgovarja ta osnutek v takrat sprejetih resolucijah in člankih izraženemu stališču. Tu opozarjamo samo na nekatera najvažnejša dejstva.

1. Načelno je treba vztrajati na stališču, da bi se morala obravnavati zakonska materija, ki revidira in dopolnjuje de facto revizijo zakona o zaščiti delavcev, v enotnem zakonu. Že sam fakt, da se podrejajo po novem zakonskem osnutku n. pr. svobodne strokovne organizacije nadzorstvu ministrstva trgovine in industrije, kaže, kako zelo bazira ta osnutek na ideji, da je treba socialno zaščito zakonodajno in upravno parcelirati in ministrstvo za socialno politiko likvidirati.

2. Če se z načelnim stališčem, da je treba vse te materije iz obrtnega zakona izločiti, ne bi moglo prodreti, je treba delati na izpremembe sedanjega osnutka v sledečih pravcih:

V pogledu delovne pogodbe je treba definirati pomen kolektivne pogodbe. Glede odpovednega roka navadnim delavcem ni v osnutku nobenega minimalnega odpovednega roka, ki bi veljal kot jus cogens, temveč se lahko z dogovorom ali delovnim redom odpovedni rok skrajša na minimum ali pa sploh ukine, kakor se to sedaj z delovnim redom prakticira. Jasno je, da prevaljuje to glavni del podjetniškega rizika, za katerega dobiva odškodnino podjetnik, na ramena delavstva. Odpovednim rokom je posvetiti največjo pažnjo in je določiti gotove minimalne odpovedne roke z značajem prisilnega prava, ki naj se večajo po letih zaposlitve delavcev v podjetju, da v slučajih krize ne bodo metala podjetja na cesto v prvi vrsti starejšega delav-

Pripravljajte se za kongres v Mariboru!

stva z velikimi rodbinami, ki si težje poiščejo drugih služb, kakor mlajši in samski. Najmanje, kar naj bi se skušalo pri tem doseči, bi bil sledeči tekst:

»Delovno razmerje, sklenjeno ali nadaljevano brez določbe časa, se sme razdreti z odpovedjo po naslednjih določilih:

a) delovno razmerje, ki je trajalo manj kot tri mesece, z odpovedjo na 7 dni;

b) delovno razmerje, ki je trajalo že tri mesece, z odpovedjo na 14 dni, ako gre za samca, z odpovedjo na mesec dni, ako gre za glavarja rodbine.

Odpoved na mesec dni velja brez ozira na rok zaposlitve in druge okolnosti, ako je plača odmerjena po mesecih ali letu.

Zaupniku, izvoljenemu po zakonu o zaščiti delavcev, se sme odpovedati služba šele potem, ko je ugotovljeno po inspektorju dela, da je prenehala njegova funkcija kot delavski zaupnik.«

Določbe načrta v pogledu plačila in odpovedi službenega stanovanja zadovoljujejo.

Otvoriti bi bilo treba vprašanje četudi minimalnih plačanih dopustov za pomožno delavstvo.

Določbe o vajencih so pomanjkljive v sledečih pravcih:

Register vajencev bi se moral voditi pri posebnem odboru javnih borz dela odnosno morda pri Okrožnih uradih za zavarovanje delavcev. Predsednik Centralnega odbora za posredovanje dela je izdal iniciativo za organizacijo uradov za poklicno izbiro pri javnih borzah dela. K tej iniciativi smo zavzeli stališče, ki ga prilagamo v vašo informacijo.

Izredno važno je, da se vrši pregled čez vajence pri socialno političnih institucijah in ne pri obrtnih zadrugah, kakor je to v projektu. Le od socialno političnih institucij si moremo obetati, da bodo posegle vmes v slučajih, ko zaposluje en mojster 3 pomočnike in 10 vajencev, kakršnih je pri nas mnogo, četudi je to po sedanjem zakonu nedopustno, ker vrše kontrolo nad vsem tem obrtne zadruge, ki pa niso sposobne nastopati proti interesom svojih članov.

Glede omejevanja števila vajencev smo mnenja, da je prav, če se veže to omejevanje na posebno odredbo ministrstva, kakor je to v zakonskem osnutku, izdano na predlog organov poklicne izbire, v vseh slučajih, kjer gre za omejevanje iz drugih razlogov in ne iz razloga, ker je vajencev pri enem mojstru toliko, da je izključeno, da bi se mogli pravilno izučiti. Anomalijo, da je razmerje med mojstrom in pomočniki na eni strani in vajenci na drugi strani kakor 1:10, pa je treba z zakonskim tekstom preprečiti. Predlagamo, da bi se postavila kot norma, da sme imeti mojster, če dela brez pomočnikov, po enega vajenca, a na vsaka dva pomočnika še po enega vajenca. Pri tej normi bi se v 9 letih število kvalificiranih delavcev podvojilo, kar je vsekakor dovolj. Večje število vajencev bi se smelo dovoliti le izjemoma za one obrtne panoge, kojih znanje more vajencu koristiti tudi, če pozneje ni zaposlen v poslu, katerega se je izučil.

Čl. 179, ki določa, da mora imeti vajenec 4 razrede osnovne šole, da mora biti pismen, da ga mora pregledati pred vstopom v šolo šolski zdravnik, da se osnuje po naredbi ministra za trgovino poseben zavod za poklicno izbiro, je treba v celoti spremeniti.

Zahteva po 4 razredih osnovne šole izključuje od obrtnega pouka veliko število mladine po selih, kjer ni štirirazrednih osnovnih šol. Zdravstveno preiskavo vrše v Sloveniji že dosedaj zdravniki delavskega zavanovanja, kar se nam zdi praktično, ker je ceneje, kakor da bi opravljali to šolski zdravniki. O zavodu za poklicno izbiro smo že govorili.

Glede obrtno nadaljevalnih šol je naše mnenje, da se pravi nalagati ta bremena občinam ravno toliko, kakor ne dajati jim nikakih sredstev za vzdrževanje. V vseh novih zakonih se nalagajo občinam vsa mogoča in nemogoča bremena, v finančnih zakonih pa se jim jemljejo še tista sredstva, s katerimi so občine dosedaj razpolagale. Če zakonodajalec ne zna najti za kako stvar kredita, takrat napiše, da bodo vzdrževale to stvar občine. Po našem mnenju je edino pravilno, da se vzdržujejo obrtno nadaljevalne šole iz istih kreditnih virov, kakor šolstvo sploh, to je iz državnega budžeta.

Določbe glede obiskovanja šole med delovnim časom so pravilne in dobre. Dosedanje obrtno šolstvo je ravno s tem, da je določilo, da se ima vršiti pouk v obrtno nadaljevalnih šolah izven šolskega pouka, tako da predstavlja ne samo za učenca, temveč tudi za učitelja nadure, silno podražilo pouk v teh šolah, tako da pomeni osebna režija v naših obrtno nadaljevalnih šolah razmetavanje denarja, kljub temu, da za te šole ni nikdar nikakih rednih kreditov in da so navezane na miloščino in podpore. V tem pogledu pomeni novi osnutek korak na bolje, ker določa pouk za učence med rednim delovnim časom. Pouk pa mora biti med rednim delovnim časom tudi za učitelje, vsled česar mora biti med osnovnim šolstvom in obrtnim šolstvom tesnejša organična vez, kakor jo predvideva zakon. V šolske odbore, kjer so zastopani po besedilu čl. 929 razen enega uradnika sami poslodavci, pa nimamo pravega zaupanja, da bi znali energično streti protitendence, ki bodo poskušale vsakokrat to, kar je pravilnega v določbah o obrtnem šolstvu, razdreti.

Glede delavskih knjižic je pripomniti, da so izdajale doslej delavske knjižice občine. Nobenega razloga ni, da naj izdajajo te knjižice v bodoče obrtne zadruge. To bi le povečalo zlorabe, ki se od poslodavske strani z delavskimi knjižicami tudi proti intencijam zakona lahko vrše. V splošnem je cel ta odstavek nepotrebna novelizacija določb o delavskih knjižicah iz zakona o zaščiti delavcev, ki bi lahko iz obrtnega zakona izpadla, če bi se izdal pravilnik k delavskim legitimacijam v smislu zgoraj citiranega zakona.

Določbe o delovni pogodbi zasebnih nameščencev so dobre.

K določbam o delovnem redu je pripomniti, da poslabšujejo sedanje stanje ko odobruje delovni red predhodno inspektor dela, ki ima poleg tega zakoniti osnutek za delovni red, vsled česar lahko na sestavo delovnega reda via facti upliva tudi tam, kjer za to nima zakonite možnosti. Treba bi bilo gledati, da se ne samo sedanje stanje obdrži, temveč zasliši pred odobritvijo delovnega reda tudi delavske zaupnike in da oblasti arbitražno pravo v omejenem obsegu. Ravno delovni red bi bil lahko poizkusna točka arbitražnega razsojanja v urejevanju mezdnega razmerja.

Določbe o obrtnih sodiščih so dobre, samo da ni razumljivo, zakaj so pri dobro izvedeni organizaciji obrtnih sodišč potrebna še posebna sodišča po zadrugah, ki imajo enako sestavo in isti teritorijalni delokrog.

48. seja Mednar. urada dela v Parizu

Mednarodni urad dela v Parizu je imel dne 24. aprila svoje 48. zasedanje v Parizu. Na tej svoji seji je Mednarodni urad dela razpravljal o svojem proračunu in o poročilih, ki bodo predloženi upravnemu svetu. Generalni ravnatelj MUD, Albert Thomas, je stavil zahtevo po zvišanju proračuna za leto 1930., in sicer od 8,868.000 frankov na 9,942.000 frankov. To povišanje utemeljuje s povečanjem obsega dela. Veliko zanimanje vlada za poročila o konvencijah, ki so bile sprejete na dosedanjih zasedanjih MUD v Washingtonu in Ženevi. Za eno med najvažnejšimi konvencijami smatrajo ono o osemurnem delavniku. Konvencija še ni stopila v veljavo, ker jo niso še vse države članice MUD ratifidirale. Angleški minister dela, gospa Bond Field, je na tej seji izjavila, da je bil osemurni delavnik predložen v Angliji spodnji zbornici, da to konvencijo ratificira. Sedanje zasedanje MUD je namenjeno tudi proslavi 10letnice obstoja MUD. Za to 10-letnico je urad izdal prav lično knjigo o svojem delu.

Trboveljska iz svojih milijonskih dobičkov lahko poviša plače rudarjem

Ponovno, skoro v vsaki številki našega lista prinašamo obupne socialne slike iz rudarskega življenja in opozarjamo na sramotne mezde ter dokazujemo, da je Trboveljska premogokopna družba bogata dovolj, da bi lahko zvišala mezde.

Dobrega zagovornika naših zahtev smo dobili sedaj tudi v reviji »Naša doba«, ki je v svoji četrti številki priobčila pod naslovom »Racijonalizacija v slovenski produkciji premoga in nje koristi« razpravo gospoda Franceta Sevniga, v kateri prihaja do utemeljenega zaključka, **da bi Trboveljska samo na račun racijonalizacije lahko povišala mezde rudarjem za 24%.** Priobčujemo razpravo v celoti z željo, da jo naši rudarji dobro prečitajo. Obenem pa priporočamo tovarišem, da se naroče na »Našo dobo«, ki redno prinaša zanimive razprave in poročila socialne in gospodarske vsebine. — Članek gospoda Sevniga se glasi:

Produkcija premoga zavzema v industrijski produkciji Slovenije brez dvoma prvo in najvažnejše mesto, tako glede količine kakor tudi vrednosti. Na premogovnem bogastvu Slovenije sloni v znatni meri naš industrijski napredek, zato ne gre hvala samo zgodovinskemu razvoju, da je dravska banovina najbolj industrijalizirana pokrajina naše države, temveč je k temu pripomogla okolnost, da odpadeta na Slovenijo dve petini vse premogovne produkcije v naši državi.

Če pa govorimo o slovenski premogovni industriji, tedaj moramo vedno upoštevati, da je v prvi vrsti mišljena Trboveljska premogokopna družba, ki ekspoatira najboljše in najbogatejše rudnike (Trbovelje, Zagorje, Hrastnik, Kočevje, Rajhenburg in Laško) s 85% skupne slovenske produkcije, dočim odpade na vse ostale rudnike le 15%. Druga karakteristika, ki jo moramo upoštevati, pa je dejstvo, da se v Sloveniji producira predvsem rjavi premog, medtem ko znaša produkcija lignita le kakih 8%, produkcija črnega premoga pa je tako malenkostna, da skoro ne pride v poštev.

Iz obsežnega statističnega gradiva, ki se nanaša na slovensko premogovno industrijo, navajamo v naslednjem le nekaj zanimivih podatkov, ki se nanašajo na racionalizacijo produkcije in na njen finančni efekt. Razvoj produkcije in oddaje premoga v slovenskih premogovnikih je bil zadnja leta naslednji (v tej statistiki ni upoštevana malenkostna produkcija črnega premoga):

	producija		prodaja		izkupiček		povpr. cena
1923	1,696.956	ton	1,509.583	ton	335.4	milij. Din	222 Din
1924	1,897.028	»	1,674.048	»	411.5	» »	246 »
1925	1,822.973	»	1,637.815	»	394.7	» »	241 »
1926	1,676.983	»	1,552.089	»	339.8	» »	219 »
1927	1,909.081	»	1,731.230	»	350.0	» »	202 »
1928	1,866.389	»	1,805.813	»	331.3	» »	184 »
1929	2,293.330	»	2,118.166	»	385.1	» »	182 »

Gornji podatki nam kažejo, da se je produkcija po zastoju v l. 1926. (to je v letu deflacijske krize) **občutno dvignila ter je zlasti v minulem letu poskočila za preko 400.000 ton.** Malenkostno nazadovanje produkcije v letu 1928. je le posledica velikih zalog, ki so jih imeli premogovniki iz prenaglo narasle produkcije v letu 1927. Prodaja premoga pa se je od leta 1926. stalno dvigala (razlika med produkcijo in prodajo izvira iz lastne porabe rudnikov in izgube zaradi pokvarjenega premoga na zalogah, pri čemer je upoštevano tudi povečanje ali zmanjšanje zalog).

Izkupiček prodanega premoga je lani zopet dosegel 385 milijonov Din, torej vsoto, ki ima v slovenskem gospodarstvu gotovo prav vidno vlogo. Za presojo finančnega uspeha pa so posebno zanimivi podatki o gibanju povprečne cene za prodani premog. Od leta 1924. je ta cena v stalnem nazadovanju. Znatni padec povprečne cene v l. 1926. je vsekakor še posledica deflacije, ki je povzročila splošno nazadovanje cen. Naš dinar je sicer že leto prej dosegel sedanjo stabilizirano višino, vendar smo tudi v drugih panogah opažali, da so se cene prilagodile spremenjeni vrednosti denarja le v nekem časovnem razmahu. Toda povprečna cena je lani znašala le še 182 Din za tono. Kolikor nam je znano, je nazadovanje povprečne prodajne cene v prvi vrsti posledica znižanja cen železnicam, ki so poleg industrije največji odjemalec, saj prevzamejo polovico vsega razpoložljivega premoga.

To znižanje povprečne cene pa je bilo le mogoče, ker se je v premogovnikih, zlasti onih, ki pripadajo Trboveljski premogokopni družbi, izvedla dalekosežna racionalizacija produkcije, zlasti v rovih, kjer je kopanje premoga v veliki meri mehanizirano. Danes so slovenski premogovniki večinoma preskrbljeni z najmodernejšimi instalacijami, pripravami in stroji, za kar so bile potrebne prav znatne investicije. Kako se je ta mehanizacija produkcijskih naprav izkazala v produkciji sami, nam razorno kažejo naslednji podatki:

v l.	povprečno zaposl. del.	izvršenih posadov (šihtov)	produkcija na delavca in posad		skupni zaslužek delavcev		povprečni zaslužek delavca na posad
1923	12.578	3,578.625	0.47	tone	172.4	milij. Din	48.20 Din
1924	12.759	3,954.999	0.48	»	203.2	» »	51.40 »
1925	12.390	3,940.503	0.46	»	202.0	» »	51.30 »
1926	10.032	2,867.050	0.58	»	136.9	» »	47.70 »
1927	8.782	2,624.782	0.73	»	129.5	» »	49.30 »
1928	8.645	2,646.452	0.70	»	134.1	» »	50.70 »
1929	10.076	3,245.263	0.71	»	167.4	» »	51.50 »

Produktivnost rudarjev se je v letih 1925.—1927. v zvezi z racionalizacijo obratovanja znatno dvignila. Medtem ko je l. 1925. odpadlo na enega rudarja na dan 0.46 tone nakopanega premoga, se je leta 1927. ta kvota dvignila na 0.73 tone in je lani znašala 0.71 tone. Povprečna produktivnost rudarjev se je torej zadnja leta povečala za preko 50 %. Ta pojav opažamo kot posledico racionalizacije obratovanja tudi v drugih državah, toda s to razliko, da je drugod povečanje produktivnost imelo za posledico tudi zboljšanje mezdnega položaja delavstva, medtem ko se je pri nas povprečni zaslužek rudarja na dan le neznatno dvignil, in sicer le na višino iz l. 1925.

Povečanje produktivnosti rudarjev je povzročilo občutno znižanje produkcijskih stroškov, kajti mezdna tangenta znaša v naši produkciji premoga nekaj nad 40 % izkupička za prodani prelog. Odpira pa se nam vprašanje, v čigavo korist je šlo to znižanje produkcijskih stroškov. Povprečne delavske mezde so ostale skoro nespremenjene in so danes na isti višini kakor leta 1925. Čisti dobiček podjetij se je sicer dvignil, toda tudi to povečanje čistega dobička predstavlja le majhen del materialnega efekta racionalizacije. **Če**

pogledamo bilance Trboveljske premogokopne družbe, ki reprezentira, kakor omenjeno, 85 % vse slovenske premogovne industrije, vidimo, da se je njen čisti dobiček v letih 1925.—1927. gibal okrog 38 milijonov Din in se je šele v l. 1928. dvignil na 44 milijonov.

Ves ostali efekt racionalizacije se izraža torej v nazadovanju povprečne cene za prodani premog, ki je leta 1925. znašala 241 Din za tono, lani pa le še 182 Din, torej za 25 % manj. Ker pa so cene premogu za industrijo in druge privatne konsumente ostale v zadnjih letih skoro nespremenjene, moramo sklepati, da so bile znižane prodajne cene predvsem železniški upravi, in sicer še v znatno večjem razmerju, kakor je padla povprečna prodajna cena.

Ta rezultat v narodno-gospodarskem pogledu ni razveseljiv. Efekt racionalizacije bi moral iti v pravičnejšem razmerju na korist vsem interesiranim faktorjem, to je delavstvu, železnicam, privatnim konsumentom in podjetnikom. Tako pa delavstvo nima skoro nikakega dobička od povečane povprečne produktivnosti in tudi industrija mora kot drugi največji konsument premoga še danes plačati za premog skoro isto ceno kakor pred leti. To nam daje povod k razmišljanju baš v sedanjem trenutku, ko smatrajo železnice, da so upravičene zahtevati od premogovnikov ponovno znižanje cen, in je zaradi tega prišlo že do spora med premogovno industrijo in železniško upravo. Da ne gre tu za malenkostne razlike, nam potrjuje preprost račun. Pri povprečni prodajni ceni iz l. 1926. (ko se je splošni nivô cen že povsem prilagodil povečani kupni moči dinarja), torej pri ceni 219 Din za tono, bi bil izkupiček za prodani kremog lani za 78.8 milijona Din večji, kakor je dejansko znašal pri povprečni ceni 182 Din. Ta razlika 78.8 milijona Din predstavlja efekt racionalizacije, ki bi ga bilo treba pravično razdeliti. **Ako bi polovico te vsote (34.4 milijona Din) porabili za zboljšanje mezdnega položaja rudarjev, tedaj bi bila lani povprečna mezda lahko za 24 % višja, vrhu tega pa bi ostalih 34.4 milijona Din lahko porabili za približno 10-odstotno znižanje prodajne cene nasproti l. 1926., in sicer v enaki meri železnicam in tudi ostalim konsumentom.** Še tedaj, če vzamemo za podlago računa ponovno znižano povprečno ceno iz l. 1927. (202 Din), bi pri enakem računu dobili možnost 13-odstotnega zvišanja mezd in 4 ½ odstotnega znižanja povprečne prodajne cene. Danes pa je položaj tak, da železnice v obliki znižanja cen eskomptirajo poleg producentov skoro ves efekt racionalizacije, **medtem ko rudarji in ostali konsumenti nimajo skoro nikakih koristi.**

Glavna skupščina bratovske skladnice

Bratovska skladnica je imela v nedeljo 27. aprila t. l. svojo glavno skupščino, katere se je udeležilo 50 delavskih in 17 podjetniških delegatov. Dan pred skupščino so se sestali delavski delegati na posvetovanju in se zedinili za enoten nastop. Tako skupno sodelovanje je dokazalo lep uspeh, ker je skupščina vsled tega bila zelo kratka. Bratovska skladnica je bila po računskih zaključkih v bolniški panogi aktivna, v nezgodni pa pasivna. Nevarnostni razred rudarskih podjetij se je zvišal od 64 na 65, plavžarska podjetja pa od 52 na 53, da se tako doseže ravnovesje nezgodnega zavarovanja. Od delavskih predlogov so bili sprejeti sledeči: iz nezgodne blagajne se dovoli svota 35.000 Din za podpore rentnikom. Upravnemu odboru se je naročilo, da pripravi načrte za postavitev lastne stavbe Bratovske skladnice. Tudi je bil sprejet predlog, da se v novi zakon vnese določba, da ima žena, poročena z zavarovancem, pravico do pokojnine, ako je bil mož zavarovan eno leto po sklepu zakona brez ozira na starost. Ostali delavski predlogi, ki se tičejo novega rudarskega zakona, so bili zavrnjeni, ker se jim je protivila delodajalska delegacija. Poslali pa se bodo pristojnemu ministrstvu.

Rudarji se obračajo na vlado za pomoč

Posebna delegacija rudarjev se je vpričo težkega položaja, ki je nastal v revirjih TPD, podala v Beograd in z zastopniki Centralnega sekretarijata DZ izročila ministrskemu predsedniku generalu Živkoviću naslednjo spomenico:

»Dovoljujemo si Vas opozoriti na zelo resno in težko situacijo, v kateri se nahaja delavstvo v premogovnih revirjih Trboveljske premogokopne družbe. Tam je zaposlenih 9000 rudarjev, z velikim številom družinskih članov, skupaj okoli 35.000 prebivalcev.

Med prometnim ministrstvom in Trboveljsko premogokopno družbo je nastal spor zaradi cene premogu. Dobavljanje premoga drž. železnicam je prenehalo in družba je od tega časa naprej začela omejevati kopanje premoga:

1. v mesecu februarju je delalo 9000 rudarjev namesto 24 samo 19 dni, vsled česar so izgubili rudarji na zaslužku vsak po 5 dni, to je Din 1,800.000;

2. v mesecu marcu je delalo 9000 rudarjev namesto 26 dni samo 18 dni, vsled česar so izgubili vsak po 8 dni, preračunano v dinarje Din 2,880.000;

3. v mesecu aprilu je delalo 9000 rudarjev samo po 2 dni na teden in znaša skupna izguba na zaslužku, ki jo utrpe rudarji, da danes Din 1,440.000.

S 1. aprilom se je popolnoma prenehalo z delom v hrastniškem revirju, kjer je zaposlenih 1200 rudarjev, ki so ostali vsled ustavitve dela brez vsakega zaslužka.

Sporedno z ustavitvijo dela, oziroma omejitvijo dela v zadnjih treh mesecih, je Trboveljska premogokopna družba ustavila tudi izdajanje življenskih potrebščin iz svojih skladišč in je preklicala garancijo za kredit rudarjev pri privatnih trgovcih. Desettisoči rudarskih družin trpe strašno pomanjkanje. Na to, da bi zaposlili rudarje pri drugih rudnikih, ni niti misliti.

Položaj je tem težji, ker rudarske bratovske skladnice niso vezane s splošnimi delavskimi zavarovalnimi ustanovami, one same pa nimajo nikakega sklada za podpiranje nezaposlenih, kakor jih predstavljajo skladi, ki z njimi razpolaga ministrstvo za socialno politiko in borza dela za podpiranje ostalih brezposelnih delavcev. Ta težka izkušnja nas zopet uči, da je treba že vendar enkrat popraviti staro napako, ki se je storila na ta način, da se je rudarje oziroma rudarsko zavarovanje izločilo iz ostalega zavarovanja. Saj nima smisla, da se iz splošnega zavarovanja, katero obsega danes 700 tisoč delavcev, izloči majhno število okrog 60.000 rudarjev.

In vendar je baš v rudarstvu največkrat opažati katastrofalne pojave vsled padanja ali dviganja cen premogu in z ozirom na vremenske prilike.

Treba je nuditi rudarjem v revirjih nujno pomoč in jih rešiti pred katastrofo. Rudarji se ne morejo vmešavati v vprašanje spora med družbo in prometnim ministrstvom radi cene premoga. Toda oni imajo pravico pričakovati od države naslednji dve stvari:

1. Da se jim vse dotlej, dokler traja ta spor in nezaposlenost, z javnimi sredstvi pomaga, da bodo mogli živeti. Trboveljska družba je dala v ta namen Din 1,000.000.—, to pa je pri velikanskem obsegu nezaposlenosti kaplja v morje. Brezpogojno bi bilo potrebno, s sodelovanjem banske uprave, poklicnih zbornic in rudarske organizacije sestaviti odbor, kateremu naj bi se dala na razpolago primerna sredstva in ki imel organizirati podporno akcijo in omogočiti življenje rudarskim družinam, dokler se ne bi ponovno začelo z delom. Prav tako bi bilo potrebno zaščititi rudarske družine pred eventuelnimi deložacijami iz stanovanjskih hiš.

2. Pri ureditvi spora oziroma določitvi cenie premogu je treba skrbeti za to, da se delavske plače ne bodo zmanjšale, da eventuelno znižanje cen premogu ne bodo plačali delavci z znižanjem mezd. Tudi za to je intervencija in vmešanje centralne državne uprave v ta spor neobhodno potrebno.

Ko Vas še enkrat opozarjamo na resnost situacije in nujnost, da se reši to vprašanje, Vas prosimo, gospod predsednik, da sprejmete izraz našega spoštovanja.

Živko Topalović l. r.
Zastopniki rudarjev.

Osnutek novega poselskega reda

Ljubljanska borza dela je sklicala dne 2. maja t. l. enketo, na kateri se je razpravljalo o osnutku novega zakona o poslih. Ankete so se udeležile med drugimi tudi Narodna strokovna zveza po tajniku Kravosu, Strokovna komisija po tajniku Jakominu in Jugoslovanska strokovna zveza. Anketo je vodil predsednik ljubljanske borze dela g. Popović, referent je bil šef borze dela tov. Žužek. Enketa je ugotovila, da je osnutek novega poselskega reda precej sličen staremu redu, ki je pri nas v veljavi. Po novem poselskem redu je odpovedni rok za obe stranki 14-dneven, če ni drugače dogovorjeno ob vstopu v službo. V novem poselskem redu je predviden dopust in sicer po dveletnem službovanju en teden nepretrganega dopusta, za kateri čas gre poslu poleg plača tudi hranarina v višini polmesečne plače. Po 10 letih službe ima posel pravico do odpravnine in sicer četrtine letne plače. Odpravnina se za vsako nadaljno leto zviša za 5 %. Nova je oblika poselske knjižice, ki predvideva, da se v njo zapiše pri vstopu v službo tudi dogovor sprejema v službo. Proti tej noviteti so se izrekli zastopniki poslov in so se postavili na stališče, naj se službene pogodbe ne vpišejo v knjigo, temveč na posebno polo. Enketa je naročila borzi dela, naj izdela na podlagi razprave svoje mišljenje k novemu poselskemu redu in ga pošlje ministrstvu za socialno politiko. — Ob tej priliki izražamo svoje začudenje, kako si prisvajajo borze dela dolžnost, da enketirajo o poselskem redu. Zakaj imamo Delavske zbornice. Po delokrogu, ki ga imajo borze dela, razpravljanje o poselskem redu sploh ne spada v njihov delokrog. Delavske zbornice same bi morale zastaviti svojo besedo, da bi se v tako važnih vprašanjih ne šlo preko njih. Sedaj sta se dogodila že da slučaja, da je tako enketo sklicala borza dela in ne Delavska zbornica.

Narodno-strokovna zveza

KONGRES V MARIBORU

Tajništvo je že razposlalo prvo okrožnico z navodili, kako pridobiti čimveč udeležnikov za naš kongres, ki bo letos 7. in 8. septembra v Mariboru. Podružnice so že pridno na delu in tekmujejo med seboj, katera bo letos odnesla prvenstvo. Vse so že pričele z nabiralnimi akcijami in pridobivanjem prispevkov za podporo najrevnejšim. Nekatere podružnice bodo tekom maja ali junija priredile posebne prireditve v ta namen. Članstvo samo pa je z navdušenjem sprejelo vest, da pohitimo letos k našim severnim bratom, v obmejni in nacionalno zavedni Maribor. Centrala je tudi pridno na delu in je že vabila zunanje goste, ki so vsi obljubili svojo udeležbo. Kakor vse kaže, bo letošnji kongres eden naših največjih, mogočna manifestacija nacionalnega delavstva. Letos bomo na kongresu pozdravili brate iz Srbije in Hrvatske. Že sedaj imamo javljene delegate iz Beograda in Zagreba, do kongresa pa se javijo gotovo tudi drugi. Tudi Československa obec dělnicka iz Prage bo odposlala svoje zastopstvo, da nam da nove sile in moči za nadaljevanje našega težkega dela. Mariborska podružnica pa je v najživahnejšem delu, ker hoče pripraviti kongres najtemeljitejše.

Smatramo za potrebno, da ponovno opozorimo vse naše podružnice in vse članstvo: Prijavljajte se za polet v Maribor, agitirajte med našimi prijatelji, štedite denar! Pohitite v drugo prestolico Slovenije, pohitite med naše severne brate, ki vas čakajo in vas bodo bratski sprejeli.

7. in 8. septembra vsi do zadnjega v Maribor!

NAŠA NOVA POSTOJANKA V BEOGRADU

Ni dolgo temu, ko je bil naš predsednik tov. Juvan v Beogradu. Tam v naši prestolici je poiskal naše tovariše, ki so brez organizacije. Pogovoril se je ž njimi, jih navdušil za organizacijo, dal potrebna navodila in jim naročil, da mora tudi v Beogradu dobiti NSZ svojo podružnico. Naši tovariši so šli na delo, imeli so seje, sestanke in na velikonočni ponedeljek so sklenili, da ustanove v Beogradu Narodno strokovno zvezo.

Pravila za novo organizacijo v Beogradu so vložena. Kmalu bodo potrjena in vrši se ustanovni občni zbor. Takrat prične nova doba za našo organizacijo, ker pričnemo z ofenzivo iz Beograda proti jugu. Delavstvo je v Srbiji nacionalno in razumljivo je, da z velikim veseljem pozdravlja novo nacionalno organizacijo, v katero bo vstopilo in ki mu bo vodnica.

Naše nove prijatelje v Beogradu, ki stojijo na čelu našega pokreta, iskreno pozdravljamo.

MARIBOR

Naša podružnica je priredila v nedeljo 13. aprila prvi večji članski sestanek po občnem zboru. V društvenih prostorih se je ta dan zbralo prav lepo število članov, ki so prišli, da slišijo poročilo svojega strokovnega tajnika tov. Kravosa iz Ljubljane. Sestanek je otvoril predsednik tov. Saje, ki je pozdravil vse navzoče in posebno pa centralnega tajnika tov. Kravosa, kateremu je podal besedo. Tajnik tov. Kravos je v skoro poldrugo urnem govoru orisal položaj delavstva v Jugoslaviji in pogledal nekoliko tudi po svetu naokrog. Po poročilu o stanju delavstva se je dotaknil tudi pereče točke, kako je naše delavstvo organizirano. Zaključek je bil strahovit. Navzočim ni šlo v glavo, da vzlic veliki mizeriji, ki vlada med nami, nimamo vsaj polovice vsega delavstva organiziranega. In vendar je tajnik dokazal, da je temu tako. Govornik se je pečal podrobneje tudi z ostalimi vprašanji, posebno pa se je bavil z vprašanjem kongresa, ki bo letos v Mariboru. V debati, ki je sledila poročilu tajnika, se je pokazalo, da so člani NSZ v Mariboru sami zreli možje in fantje, ki bodo šli kot apostoli med neorganzirance ter jih privedli v organizacijo. Mariborska podružnica se pridno pripravlja za delegatski zbor in kongres. Odborove seje obravnavajo samo to vprašanje. Sklenilo se je, ustanoviti več samostojnih odsekov, tako n. pr. prehranjevalni, stanovanjski, veselični, izletni itd. V teh odborih bodo poleg obornikov sodelovali tudi člani sami, ki se izredno zanimajo za kongres in katerih želja je, da bodi kongres v Mariboru veličasten. Vsa napredna javnost pa z zanimanjem sledi delu naših tovarišev in je že v naprej obljubljeno, da bo vsa napredna narodno zavedna mariborska javnost sodelovala s svojim prisostvovanjem na kongresu narodnega delavstva.

NOVA PODRUŽNICA NA VRHNIKI

Dober naš prijatelj nam je pisal z Vrhnike in potožil o mizeriji tam-

kajšnjega delavstva. Odkrito nam piše in pove, da je delavstvo primorano iskati izhoda v organizaciji. Piše nam in vprašuje, če je mogoče družinskemu glavarju živeti s 180 dinarji mesečno in plačati vrh tega še stanovanje. In teh 180 dinarjev mesečno se šteje že med boljšo plačo, kaj pa šele drugi, ki ne zaslužijo niti toliko. Tovarišu smo povedali, da se delavstvu danes ne bi godilo tako slabo, če bi bilo močno organizirano. Tovariš nas je razumel in šel na delo. Ne bo dolgo, ko bomo imeli tudi na Vrhniki svojo postojanko in zbrali okrog sebe one, ki nočejo živi v grob, one, ki hočejo za pošteno delo pošteno plačilo. Ustanovitev nove podružnice na Vrhniki je v teku in upamo, da bomo kmalu lahko stisnili rok svojim novim tovarišem.

VEVČE

Pri nas huda prede. Ni dolgo tega, ko smo par dni neprostovoljno počivali, že krožijo novi glasovi, da bomo spet šli na dopust. Saj ne bi nič godrnjali, če bi bil ta dopust pošteno plačan. Na neplačan dopust pri teh mizernih plačah pa res ne gremo radi. Vevška papirnica dela z nami, kar se ji ljubi. Prav dobro ve, da je delavstvo zapustilo svoje strokovne organizacije, da ni zaščiteno in da je zato mogoče udariti po njem. In ker ve to, nas tudi prav pridno biča. Pa če nas tudi boli, se še ne spametujemo. V klerikalni organizaciji se med seboj kregajo, gospodar pa gleda to početje in čaka prilike, da ostane delavec brez vodstva, potem bo naš dopust podaljšan. Edina, ki se resno briga za naše težave, je še Narodno strokovna zveza, ki budno pazi na naše razmere in nas vzame v zaščito, ko vidi, da je to potrebno. Tudi pri zadnji redukciji se je NSZ resno zavzela za nas in smo ji zato hvaležni. Podružnica NSZ bo v kratkem imela svoj članski sestanek, na katerega opozarjamo vse članstvo. Ko vas pokličemo, pridite vsi in vse, da se posvetujemo o korakih, ki jih je treba podvzeti, da se vevška ne bo igrala z nami in našim življenjem. Povejte to tudi drugim sotrpinom in jih pripeljite na sestanek. Sestanka se bo udeležil tudi delegat centrale, ki nam bo poročal o položaju delavstva in drugih važnih stvareh.

MEDVODE

Odbor tukajšnje podružnice je na svoji zadnji seji sklenil sklicati v kratkem članski sestanek, da informira članstvo o položaju delavstva in o drugih važnih vprašanjih. Na tem sestanku se bo tudi članstvo pogovorilo o izletu v Maribor, ker je odbor mnenja, da se mora letošnjega kongresa tudi delavstvo iz Medvod udeležiti v večjem številu. Pri tej priliki naj omenimo, da se tukajšnje delavstvo bore malo briga za svoo organizacio in da je treba nekatere skoro s silo gnati na sestanke. To ne dela čast našemu stanu. Pomislimo samo, kako nam gre, potem bomo videli, če je odbor upravičen, da nas graja radi malomarnosti ali ne. Tovariši, nekaj več zavednosti in odločnosti, pa bo šlo.

STRAŽIŠČE

Naša podružnica že precej dolgo ni imela sestanka, zato ga bo sklicala v čim najkrajšem času. Sestanek je potreben radi pogovora o izletu v Maribor. Naša podružnica je bila še na vsakem kongresu častno zastopana in bo tudi na letošnjem. Nekateri člani so pričeli že s štedenjem in hodijo manj v gostilno. Ti člani nam služijo lahko za vzor in dobro bi bilo, da jih posnemamo. Nič ni lažjega kot prišteditи denar za enkratno večje potovanje. Ob nedeljah ga pije človek pol litra manj in v par nedeljah je potreben denar tukaj. Samo na ta način smemo pričakovati, da nas bo res veliko šlo v Maribor. Kot slišimo se tudi Kranjčani pripravljajo na ta izlet. Naša Gorenjska gotovo tudi letos ne bo zaostala za drugimi kraji, posebno ne, ker čutjemo, da bodo šli naši vrli Jeseničani v večjem številu v Maribor. Na sestanek bodo člani vabljeni pismeno in jih že v naprej prosimo, da se ga udeleže, ker bo prišel tudi delegat centrale, da nam poroča o aktuelnih delavskih vprašanjih.

DOLENJI LOGATEC

Po dolgem času se oglašamo tudi mi enkrat. Pri nas ni posebno novega. Naš odbor je v zadnjem času nekoliko zadremal, pa pričnemo v kratkem z rednim delom. Odborniki so se te dni sestali in se posvetovali o zadnji okrožnici centrale. Brez dvoma se bomo tudi mi iz Logatca udeležili kongresa v Mariboru. V prihodnjih dneh bomo imeli članski sestanek, ker ga že dolgo pogrešamo. Odbor bo povabil tudi delegata iz Ljubljane, da nam pove kaj novega. Člani bodo na sestanek pismeno vabljeni in upamo, da ne bodo vabila prezrli. Skrajni čas je, da pričnemo tudi mi z delom, da nas sosedje na Vrhniki ne dohitijo. Slišimo, da se tamkaj ustanavlja naša nova podružnica. Poznavajoč Vrhničane se res bojimo, da bomo ostali za njimi. Tovariši zdramite se in na delo, kongres je pred urmi.

SENOVO

Dragi tovariš urednik! Pišem ti z okorno roko, ki ni vajena peresa, temveč krampa, pa upan, da mi oprostiš in priobčiš teh par vrstic v našem priljubljenem listu. Srce me boli, ko vidim, kako malo se nekateri brigajo za našo organizacijo. Edini, ki se za njo briga, četudi mu ni potrebna, je naš priljubljeni zdravnik dr. Benedičič, ki je posvetil ves svoj prosti čas nam rudarjem. In srce me boli, ko vidim, kako hvaležnost izkazujemo temu našemu iskrenemu prijatelju. Na vse njegove klice ostajajo rudarji gluhi in se ga spomnijo, ko je sila velika in ko vedo, da bo edino g. doktor lahko pomagal. Mar ni škoda, da je toliko rudarjev izven organizacije in da oni, ki so organizirani, ne izpolnjujejo svojih dolžnosti. Kje je odbor? Zakaj ne skliče sestanka, da se odkrito pogovorimo in povemo vsakomu — kar mu gre? Že dolgo nismo imeli prilike slišati naših voditeljev iz Ljubljane, zakaj se jih ne povabi. Vidiš, dragi tov. urednik, stavljam sama vprašanja v trdni veri, da mi kdo iz Senovega odgovori. Te pozdravlja Tvoj prijatelj.

ZAGORJE

V nedeljo 27. aprila je imela podružnica Narodno strokovne zveze v Zagorju svoj članski sestanek, ki se je vršil v Sokolskem domu. Na sestanku, ki je bil prav dobro obiskan in katerega so se udeležili tudi zastopniki podružnice iz Trbovelj, je poročal tov. Kravos o nalogah in ciljih NSZ. V prav živih barvah nam je predočil vse trpljenje delavstva, vso mizerijo, ki jo preživlja danes naš delavec in nam pojasnil ob koncu govora, kje je rešitev. Z odločno besedo je poudaril, da ne sme biti tarnanja, ne preklinjanja, ne malodušnosti. Delavec se mora zavedati samega sebe, mora vstopiti v veliki krog organizirancev in tam se neha babje tarnanje. Tam se prične misliti in delati načrte za boljšo bodočnost. S pozivom, naj bodo vsi organizirani apostoli delavstva in naj gredo med neorganizirance ter jih privedejo v vrste NSZ, je tov. Kravos zaključil svoj govor, nakar je govoril še tov. Pavel Dornik za Trbovlje in tov. Kušar iz Zagorja. Lepo uspelo zborovanje je zaključil tov. Dolar, predsednik NSZ v Zagorju.

TRBOVLJE

Dragi tovariš urednik Ko sem zadnjič poslal svoj dopis, v katerem sem ti malo potarnal, nisem mislil, da ga boš objavil. Zato sem bil s tovariši vred zelo vzradoščen, ko sem bral naš glas iz Trbovelj. Veseli nas, da si nam dal malo prostora, da potožimo naše gorje. Še večje veselje si nam napravil s člankom o Sibiriji pri nas. Pa je res Sibirija, in še kakšna. Poslušaj! Ker smo se organizirali, da zaščitimo svoja prava, da zboljšamo svoj položaj, pa ne morda nasilno, ne, povsem tako kot nam zakon dopušča in samo z zakonitimi sredstvi, je nastal ogenj v strehi Dukičevega podjetja in že padajo žrtve. Kot prvi je zletel iz podjetja naš agilni odbornik, blagajnikov namestnik. Temu očita podjetje lenobo, češ, da ne hodi na šihte! Da, ljudje božji, pri vsej tragiki smo se smejali. Komaj po dva dni delamo na teden, pa bo človek še sam praznoval, si moreš misliti kaj takega! Mi pa vemo, kje čevelj žuli podjetje. Naš odbornik Z. ni len, o ne, ampak se zaveda, da je po zakonu podjetje dolžno plačati za nadure 50%, ker je zakon o zaščiti delavcev še v veljavi. In ker je edini, ki se je upal dvigniti svoj glas za svojo pravico, lop, pa na cesto. Kaj bo puntar v podjetju. In da je temu tako, nam priča to, da se širi kot lavina po obratu glas, kdor je orginiziran — gre od nas. Delavstvo pa še ni spregovorilo zadnje besede. Ono se pridno organizira in jih prihaja vedno več v naše vrste. Pa ni samo ta slučaj tako kričeč, jih imamo pri nas celo kopico. In za vse se bomo pobrigali, da izve javnost. Pa tudi marsikaj drugega bomo povedali, kar ne bo podjetju všeč. Pa čakamo še, naj se kolo vrti naprej. Čudimo se TPD, da je dala Dukiču v eksploatacijo svoje bogastvo in mu dopustila, da je ustvaril tukaj drugo Sibirijo. Delaj, garaj in molči, če ne greš. To je parola prigamjačev podjetja, katerim je delavec še vedno le uboga para, ki ne sme dvigniti svoj glas proti krivicam. Delaj in molči! Tu se odpuščajo delavci brez vsake krivice, sprejemajo pa se novi. Ako samo v mislih črhneš proti podjetju, že zletiš, drugi, ki je še nedolžen, pride na tvoje mesto. Koliko časa bo tam, nihče ne ve. Pisali smo naši centrali in jo prosili za pomoč. Pa tudi tebe, tovariš urednik, prosimo, ne zapusti nas in nam daj vedno kak kotiček na razpolago, da povemo svoje gorje. Za prihodnjo številko ti bom opisal vso lepoto tega našega kotička, te naše Sibirije, katere nas reši Bog. Pozdravljen. — Rudar.

LITIJSKO DELAVSTVO V OBUPU

Iz vrst litijskega delavstva smo prejeli ta dopis, ki ga v celoti objavljamo. Kot strela z jasnega neba je udarila v nedeljo med nas časopisna vest o veliki redukciji, ki se nam bliža. Begali smo semintja kot kmet pred hudo uro. Prej vesela Litija je naenkrat obstala in od ust do ust je šlo vprašanje: kaj sedaj? Mi smo vedeli, da gre z naročili prav težko, saj je v pisarni večno tarnanje o tem, vendar nismo ni z daleka mislili, da bomo tudi tukaj delavci žrtve slabih gospodarskih razmer. In vendar bo tako. Nič se ne da utajiti. Naša centrala z Dunaja je dala nalog, naj se obrat reducira in vrže na cesto nič manj kot 400 delavcev. Štiristo ljudi, ne vštevši družinske člane, bo na cesti brez kruha v tej splošni gospodarski krizi. Ni čudo, da je vse zbegano in vse samo tarna ter čaka usodnega udarca. V soboto se je odpeljal naš ravnatelj g. Preiss, ki dobro pozna razmere in kateremu bi bilo težko odpustiti naenkrat tako število delavstva, na Dunaj, da skuša ob dvanajsti uri rešiti, kar se rešiti da. Z veliko nestrpnostjo čakamo sedaj njegovega povratka in njegovih usodnih besed. Kakor se tolažimo z odhodom g. ravnatelja na Dunaj, tako nas ne tolaži vest, ki prihaja iz pisarne, da že pripravljajo seznam onih, ki bodo odpuščeni. 150 naših tovarišev je bilo že odpuščenih, pa ti so mali kmetje in se jim redukcija ne bo ravno preveč poznala. Teh pa sedaj ni več mnogo v tovarni in pridemo na vrsto mi, ki smo pravi industrijski delavci, navezani samo na kruh, ki ga dobimo v tovarni. Kaj bo z nami, če se nam ta kruh odvzame? Kam bomo šli v tej veliki brezposelnosti? To so vprašanja, ki si jih stavljamo dan za dnem in ki nas more tudi v spanju. Tovariš urednik, kaj praviš, bo li kake pomoči, da ne bomo ostali z otroki na cesti. Smemo li pričakovati pomoči naše organizacije? Nas bo znala uspešno braniti in ščititi? Pri nas smo imeli slab delavski praznik. Kar se je prej šušljalo, se je pozneje govorilo in je postalo dejanje. Čez noč je prišlo gorje na nas in to gorje je treba odpraviti. Kako, svetuj nam tovariš urednik in nas poučі. Te pozdravlja — stari znanec.

Narodna strokovna zveza je že od nekdaj opozarjala litijsko delavstvo, naj bo čuječe. Ko se človeku predobro godi, pozabi na svoje dolžnosti. In tako je litijsko delavstvo pozabilo na dolžnosti, ki jih ima do organizacije. Udarec je sedaj tu. Armada raztresena in le malo vas je, ki ste ostali organizaciji zvesti, le malo, ki niste verjeli, da bo vse dni sijalo solnce. Nam se zdi, da je redukcija le pretveza za znižanje delavskih prejemkov, ker od nekdaj že pravijo gospodje, ki vedrijo in oblačijo v tovarni, da so vaši zaslužki veliki in da jih ne izmorejo. Na to smo vas opozarjali dolga leta. In na kar smo vas opozarjali, je sedaj tu. Treba bo sedaj dejanj, da vsaj nekoliko ublažimo nesrečo. Zato ti dajem, dragi tovariš, dober svet. Predvsem naj se zberejo delavci v svoji organizaciji. Kot piščeta, ki ob nesreči poiščejo kokljo in se stisnejo k njej, tako naj se delavstvo ob tej hudi uri zbere v organizacijo in tako skupaj zbrani bomo lažje razmišljali, kako odstraniti pretečo nevarnost. Bodi ti in ostali organizirani zvesti naši člani prepričani, da bo Narodno strokovna zveza tudi v tem slučaju storila svojo polno dolžnost. Ti si eden naših najstarejših v tovarni. Spomni se onih časov, ko je divjala redukcija med vami, kdo vam je prihitel na pomoč. Ne bom ponavljal, da ne bo samohvala, ti to dobro veš in zato povej vsem: Narodna strokovna zveza nas ne zapusti. Naša prva dolžnost pa je, da pridete vsi na sestanek, ki ga bomo sklicali v kratkem, da se na njem posvetujemo o preteči nevarnosti. Bodi pozdravljen!

NAŠI RUDARJI NA SV. PLANINI

Prvega maja smo prav zgodaj vstali, četudi nas niso budile običajne vsakoletne budnice naših godb. Vse je bilo tiho, vse pusto. Še narava ni kazala prijaznega lica in vse je kazalo, da bomo imeli pust, deževen dan. Pa vremena se nismo ustrašili, potopno palico v roko in »rucksack« na hrbet, pa smo jo udarili v hrib.

Nismo hodili dobro uro, ko se nam je posmejalo solnce in nas s svojo prednostjo vabilo višje in višje. In šli smo, šli za solncem, ki je stalo tako visoko in nas tako prijazno vabilo.

Ni nas bilo malo. Pred nami generali iz Trbovelj, Lok in Zagorja, za njimi mi pohlevnejši in tudi počasnejši. Sicer so nekaternikom očitali, da nam je mast branila navkreber, pa to so govorili le suhci, ki niso vedeli, da je na Kleku prav prijetna postajica z dobro postrežbo, prijaznim birtom in gostilničarko. Nič ne de, če smo prišli na Sv. Planino skoro uro pozneje nego ob določenem času, zato pa nismo planili v gostilno, ker smo bili za prvo silo že »pokroftani«. Pavle že ve, da je tako.

Po pičlih dveh uricah prijetne hoje ob prijetnem razgovoru o mizeriji rudarjev, o nezavednosti istih, o vseh križih in težavah, ki spremljajo rudarja skozi cele veke, smo vendar dospeli prav na vrh hriba. In tu smo se oddahnili, tu smo dali hvalo materi naravi, ki se je odela za prvi maj v prelepo novo oblačilo in bila vsa kot nevestica mlada.

Na vrhu smo bili skoro ves dan ob najlepšem vremenu in najživahnejši zabavi, daleč od sveta, daleč od skrbi. Vsaj ta dan smo hoteli biti prosti spon, prosti težkih misli, sami svoji v prelepi naravi. Naša pesem je mogočna orila raz hrib in nosila naše pozdrave onim, ki za praznik niso vedeli.

Naši rudarji so letos dostojno in lepo praznovali praznik Dela. Nič hrupa, nič godbe, nič shoda, nič veselic, nič zastav, samo prijateljski izlet v naravo, prelepa naša pesem in koštrunček, to je bil letos naš rudarski praznik.

In vsi razigrani, vsi veseli, vsi pomlajeni smo se vračali proti zatohlim domovom. Na Kleku še kratek oddih, še zadnja pesem in zaključili smo dan našega praznika.

Razširjajte „DELO“!

Izdajatelj: Dr. Josip Bohinjec. — Urejuje: Ivan Tavčar. — Za Narodno tiskarno odgovoren: Fran Jezeršek.